

16

ŽIDOVSKÝ OBEČNÍ DŮM

Starší **obecní dům** v ul. Plačkova 7 shořel při katastrofálním požáru ghetta v roce 1823. Nová budova vznikla podle plánů vrchnostenského stavitele Mathiase Flocha v roce 1826 v empírovém slohu. Je to rozsáhlejší dvoupodlažní stavba se sedlovou střechou, členěnou fasádou a klenbami v přízemí, v níž bývaly umístěny kancelář židovské obce, školní učebna, studovna, byty rabína a správce špitálu a pekárna macesů se skladem. Dům tvořil jeden celek s **židovským špitálem** (Joštova 10), který se připomíná už roku 1752.

Po adaptaci roku 1849 zde bylo okresní hejtmánství (do 1855), pak židovský obecní úřad a židovská německá škola (do 1920). Po jejím zrušení zde byly třídy české národní školy a městská knihovna.

V židovském obecním domě je umístěna od června 2014 stálá expozice **Židovské čtvrti v ČR**. Expozice ve třech místnostech v patře budovy ukazuje v plné šíři bohatství forem židovských čtvrtí u nás, historické příčiny jejich vzniku, důvody jejich lokalizace a situování, jejich typické projevy z hlediska urbanistického, architektonického a funkčního. Také přibližuje běžný život v ghettu, další vývoj čtvrti poté, co je opustili původní obyvatelé, a péči o toto kulturní dědictví.

Na návštěvnické centrum v přízemí navazuje místnost s náznakovou instalací původního vzhledu židovské domácnosti – bytu rabína a pekárny – výroby macesů, která se dříve v domě opravdu nalézala.

Turistické informační centrum Boskovice

Masarykovo nám. 3/1, 680 01 Boskovice

+420 516 488 677

infocentrum@kicboskovice.cz

www.kulturaboskovice.cz/tic

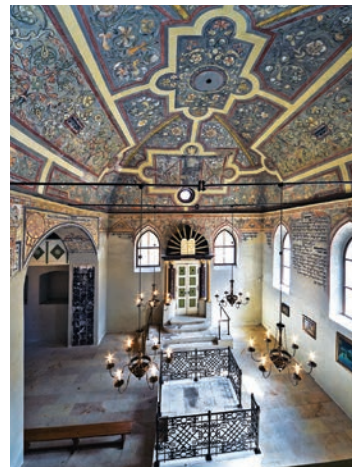
www.kamvboskovicich.cz

23

SYNAGOGY

Jádro současné **synagogy maior** vystavěl pro židovskou obec roku 1639 původem italský stavitel Silvestr Fiota z Chiavenny. Roku 1698 byla přebudována a rozšířena v barokním slohu. Její výmalba pochází ze 17. a začátku 18. století. Malby jsou označovány za nejucelenější příklad tradice výzdoby synagog, kterou po východní a střední Evropě šířili židovští umělci z Polska a Ukrajiny.

V synagoze je stálá expozice Muzea regionu Boskovicka s názvem **Historie a památky židovské obce v Boskovicích**. Starší **synagoga minor** v ul. Traplova 7 sloužila jako studovna, v jejím přízemí byla klenutá síň. V polovině 19. století ji užívali ortodoxní Židé, v 50. letech 20. století byla pro špatný stav zbořena.

Obec také měla v době rozkvětu v 19. století třetí modlitebnu v **Löw-Beerově nadačním domě** v ul. Traplova 12 (zbořen roku 1983).

18

28

ŽIDOVSKÉ LÁZNĚ A MIKVE

Důležitou institucí v židovské čtvrti byla mikve – židovská rituální ponorná lázeň s přírodní pramenitou vodou.

V budově **bývalých židovských lázní** U Koupadel 8 bývalo v nádvořních arkádách deset kabin s vanami, rituální lázeň (mikve) byla umístěna vlevo od vchodu. Další soukromé mikve se nalézaly v suterénech některých domů.

Perfektně zachovalou a zpřístupněnou **mikve** si můžete prohlédnout ve sklepě domu U Templu 3 a 5 naproti synagoze maior.

28

ŽIDOVSKÝ HŘBITOV

Boskovický **židovský hřbitov** se rozkládá v příkrém svahu na jihozápadním okraji města – na konci ulice Potoční. Je památkově chráněn. Svou rozlohou se řadí mezi nejrozsáhlejší židovské hřbitovy v ČR, na ploše 1,5 ha se nachází téměř 2 500 náhrobků. Nejstarší náhroby pocházejí z konce 17. století.

ŽIDOVSKÉ PAMÁTKY

HISTORIE ŽIDOVSKÉHO MĚSTA

Boskovické židovské město se synagogou, lázněmi a hřbitovem patří k nejucelenějším a nejzachovalejším památkám židovské kultury nejen na jižní Moravě, ale v celé České republice. Vyrostlo jižně od Masarykova náměstí na úpatí Hradského kopce a dnes je součástí městské památkové zóny.

První prokazatelné zmínky o Židech v Boskovicích pocházejí z roku 1539. Obec měla v rámci samosprávy svého rychtáře podléhajícího městskému purkmistru a vlastní školu s rektorem. Ve svých právech však byli Židé vůči ostatnímu obyvatelstvu velmi omezeni. Jejich zdrojem obživy byl drobný obchod, řemesla a půjčování peněz.

Díky emancipaci v roce 1848 vznikla samostatná politická obec Boskovice-Židovské město s vlastním starostou, policií a hasičským sborem. Ze všech židovských obcí na Moravě měly tehdy pouze boskovická, úsovská a holešovická obec samostatný katastr.

V průběhu 2. poloviny 19. století nastal přesun movitějších Židů z ghetta do křesťanské čtvrti a migrace do velkých ekonomicky příznivějších měst. Někdejší židovská čtvrt' se stala postupně domovem sociálně slabších vrstev společnosti (Židů i křesťanů).

Maxima dosáhla židovská obec roku 1857, kdy zde mělo domovské právo 2 018 Židů, což byla jedna třetina obyvatel Boskovic. Od poloviny 19. století se mnoho židovských občanů zasloužilo o rozvoj průmyslové výroby v Boskovicích (kovoprůmysl Jakob a Max Eislerové, obuvnické továrny Popper, oděvnictví bratři Ticho) i v okolních obcích (Lów-Ber, Biach).

Politicky samostatná židovská obec byla zrušena v roce 1919 a sloučena s křesťanským městem.

Tragickým vyvrcholením staleté existence židovské komunity v Boskovicích se stala nacistická rasová perzekuce v letech 1939–1945. Z Boskovic a okolí bylo 14. a 15. března 1942 deportováno 458 osob židovského vyznání do koncentračního tábora v Terezíně a dále do vyhlazovacích táborů. Po osvobození v roce 1945 se jich zpět vrátilo jen čtrnáct.

NEJVÝZNAMNĚJŠÍ OSOBNOSTI A RODÁCI

Mnozí boskovičtí Židé se proslavili jako vědci (zejména lékaři), talmudisté, spisovatelé, herci či zpěváci.

- **Abraham ben Moše Klósterlen**, 16. stol. – nejstarší doložený rabin v Boskovicích
- **Samuel ben Natan ha-Levi Kolin** (1724–1806) – talmudista a představený zdejší slavné ješivy, autor díla Machacit ha-Šekel
- **Moses Schreiber** (1762–1839), zvaný Chatam Sofer – proslulý rabin, studoval ve zdejší ješivě, jeden z největších židovských učenců 19. století
- **Moše Hirsch ha-Levi Ungar** – vrchní rabin v Boskovicích od roku 1796 do 1814
- **Abraham Placzek** (1799–1884) – od roku 1851 až do své smrti byl zemským rabínem na Moravě; tuto funkci pak zastával jeho syn **Baruch Placzek**, brněnský rabin; pravnuk **George Placzek** (1905–1955) dosáhl proslulosti světového významu jako kvantový fyzik
- **dr. Isidor Reich** (1893–1988), poslední boskovičtí rabin před okupací v roce 1939
- **Hermann Ungar** (1893–1929) – německy píšící prozaik a dramatik
- **Bruno Zwicker** (1907–1944) – sociolog a pedagog
- **Max Eisler** (1881–1937) – historik umění na univerzitě ve Vídni
- **Abraham Albert Ticho** (1883–1960) – oční lékař působící v Jeruzalémě; jeho manželka **Anna Ticho** byla výtvarnicí

ŽIDOVSKÁ ČTVRŤ

Nejstarší část zástavby židovské čtvrti se předpokládá v ulicích **U Vážné studny**, **U Koupadel** a v **ulici Ant. Trapla**.

Uzavřené židovské město vzniklo až po roce 1727. Od křesťanského města bylo odděleno dvěma branami (jedna – z roku 1753 – je dosud zachována naproti budově rezidence) a na zbylých pěti místech řetězy či dráty, které o sobotách, nedělích a křesťanských svátcích nebylo dovoleno překročit. V rohu ohradní zdi farské zahrady je dodnes unikátně zachovaná železná tyč, na kterou se drát připevňoval.

Omezené prostorové možnosti vedly k tomu, že boskovická židovská čtvrt' se ve své historii stala mnohokrát dějištěm tragédií: mnoho Židů zemřelo při morové epidemii v letech 1715–16, mohutné požáry zničily čtvrt' v letech 1696 a 1823.

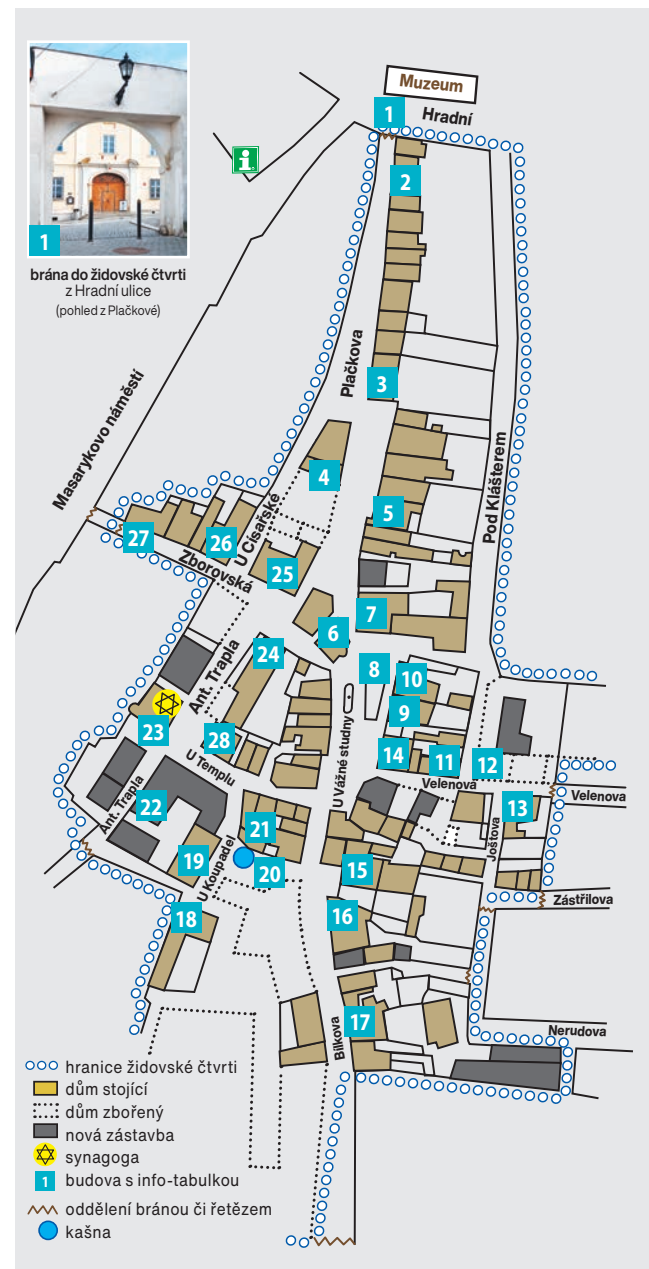

Dnešní vnější vzhled ghetta je převážně určen pozdně klasicistní a empírovou přestavbou po požáru v roce 1823.

Vývoj po deportaci Židů v roce 1942 způsobil další chátrání a likvidaci domů, z nichž většina se dočkala obnovy až v 90. letech minulého století. Z dnešních 78 domů je dvacet obytných památkově chráněno spolu s dalšími objekty – **obecní dům, špitál, rabinát, židovské lázně, synagoga, kašna, masné krámy, brána do židovské čtvrti**.

NAUČNÁ STEZKA ŽIDOVSKOU ČTVRŤÍ

Židovskou čtvrtí prochází naučná stezka nazvaná **Památky židovského města v Boskovicích**, kterou připravil Klub přátel Boskovic v roce 1999, zahrnující 28 domů a objektů (tištěný průvodce k dispozici na IC). Do labyrintu uliček vejдете skrz **židovskou bránu** v Hradní ulici.

MINIGALERIE ZWICKER

V původním domě na ul. Plačková 6 je umístěna soukromá galerie s historickými fotografiemi židovského města.

